

Klimakrisen: Hvem skal betale for tab og skader i det globale syd?

INTRODUKTION

Denne debatøvelse handler om fonden for tab og skader og spørgsmålet om, hvem der skal betale for klimarelaterede tab og skader i det globale syd. Eleverne arbejder med forskellige aktørers perspektiver og diskuterer centrale uenigheder om ansvar, finansiering og fordeling af midler.

Debatten gennemføres som en fishbowl-debat, hvor eleverne på skift repræsenterer deres tildelte aktør i den indre debatcirkel, mens resten af gruppen bidrager med input udefra. Målet er at opnå forståelse for de politiske og moralske konflikter, der præger beslutningerne om fonden for tab og skader.

Varighed: 2 x 45 minutter

Materialer – overblik

- Lærervejledning
- Forberedelsesmateriale med 5 citater
- Debatark (1 pr. aktør)
- Faktaark om fonden for tab og skader og aktuelle udviklinger
- Samtalehjælpere, der kan anvendes, hvis debatten går i stå (findes bagerst i lærervejledningen)

Faglig introduktion til emnet

Klimaforandringerne er et globalt fænomen, der påvirker verdens regioner på forskellige måder. Flere lande i det globale syd – en fællesbetegnelse for økonomisk mindre velstillede lande i Asien, Afrika og Latinamerika – oplever i stigende grad konsekvenser som oversvømmelser, tørke, storme og stigende havniveauer. Samtidig har disse lande historisk set stået for en relativt lille andel af de globale CO²-udledninger, mens lande i det mere velstillede globale nord, historisk har haft højere udledninger og stort ansvar for klimaforandringerne, men generelt større økonomiske ressourcer til at modgå klimakatastroferne. Denne forskel har bidraget til en international debat om ansvar, solidaritet og fordeling af ressourcer i klimapolitikken.

På klimatopmødet COP27 i 2022 blev FN enige om at oprette en fond for tab og skader. Fondens skal hjælpe lande, som rammes af klimakatastrofer, men som selv har udledt meget lidt CO². Pengene skal komme fra lande med større økonomiske ressourcer og højere CO²-udledninger. Fondens er tænkt som en mekanisme, der kan yde økonomisk støtte til særligt sårbare lande, der rammes af klimarelaterede tab og skader, som ikke kan afværges gennem klimatilpasning eller reduktion af udledninger. Aftalen blev bredt omtalt som et væsentligt skridt, da spørgsmålet om tab og skader har været genstand for langvarige og komplekse forhandlinger i det internationale klimasamarbejde.

Samtidig rejser fonden en række åbne spørgsmål. Der er blandt andet uenighed om, hvilke lande der skal bidrage økonomisk, hvordan bidragene skal fastlægges, og om midlerne skal være nye eller komme fra eksisterende budgetter. Derudover er der debat om, hvilke typer tab og skader der skal omfattes, samt hvordan man skal forholde sig til langsigtede og omfattende konsekvenser, herunder situationer hvor hele områder eller stater risikerer at blive ubeboelige.

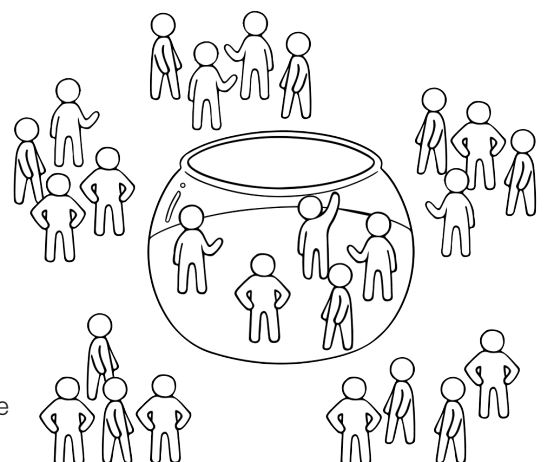
Spørgsmålet om tab og skader berører således ikke kun klimaforandringer, men også temaer som global ulighed, historisk ansvar og fordelingen af økonomiske byrder mellem lande. Disse perspektiver udgør baggrunden for den følgende debatøvelse.

Om debatformatet: Fishbowl

Debatten gennemføres som en fishbowl, hvor:

- Hver aktørgruppe vælger én elev til at stå i den indre cirkel (debattørerne).
- De resterende gruppemedlemmer står i den ydre cirkel, hvor de observerer og støtter deres aktør.
- Når en elev i fishbowl'en "løber tør for argumenter", erstattes vedkommende af en anden fra gruppen.
- På den måde får alle mulighed for at deltage aktivt og prøve kræfter med at debattere.

Fishbowl-formatet giver både struktur og dynamik, og det skaber gode muligheder for, at alle elever arbejder med deres aktørs perspektiver.

Forberedelse før debatten

Læreren bør:

- Læse debatarkene for alle 5 aktører grundigt.
- Orienter sig i faktaarket og forberedelsesmaterialet.
- Sikre at eleverne kender fishbowl-formatet og rotationsprincippet.
- Dele eleverne op i fem grupper – én gruppe per aktør.
- Fjerne en aktør, hvis antallet ikke går op. Her skal læreren sikre, at debatbalancen ikke forvrides.
- Opstille bordene, så eleverne kan sidde i deres aktørgrupper under forberedelsen.

Faglig forberedelse

Eleverne kan med fordel arbejde med [DEO's temapakke om fonden for tab og skader](#) som lektie eller i et modul forud for debatten.

Debatten trin for trin

Forslag til program:

Tid	Indhold
5 min.	Introduktion til dagen og emnet i plenum ved læreren
40 min.	Eleverne inddeles i 5 grupper. De gennemgår først forberedelsesmaterialet sammen og forbereder sig derefter på den aktør, hvis position de skal repræsentere i debatten.
Pause	5 min
40 min.	Debat i fishbowl. 3 runder af 10 minutter + 5 minutters buffer. Runderne startes af læreren i plenum. Hvis samtalen går i stå undervejs, kan læreren bruge de samtalestartere, der er forberedt til hver runde.
5 min	Opsamling og evaluering i plenum

Samtalestartere til brug hvis debatten dør ud

Runde 1: Skal Kina – som både er et stort udviklingsland og verdens største CO²-udleder – modtage penge fra eller bidrage til fonden for tab og skader?

- Se faktablad 1: Af faktablad 1 fremgår det, at Kina i dag udleder omkring 11,90 milliarder ton CO² om året, sammenlignet med USA's 4,91 milliarder ton og EU's 3,325 milliarder ton. Omvendt kan man også se, at Kinas samlede historiske udledninger udgør 272,53 milliarder ton CO², mens EU's udgør 298,45 milliarder ton og USA's 431,85 milliarder ton. Bør Kinas nuværende udledninger veje tungere i diskussionen end landets samlede historiske udledninger?
- Af faktablad 1 fremgår det, at Kina udleder 8,37 ton CO² pr. indbygger, hvilket er lavere end EU's 10,7 ton pr. indbygger og USA's 14,30 ton pr. indbygger. I betragtning af at Kina har et lavere CO²-udslip pr. indbygger, ville det da være mere retfærdigt, hvis de lande med de højeste udledninger pr. indbygger bidrog mest til fonden?

Runde 2: Skal pengene til fonden for tab og skader være "nye penge", som øger budgettet, eller penge fra allerede vedtagne budgetter, som flyttes fra andre områder?

- Af faktablad 1 fremgår det, at de historisk største udledere er USA med 431,85 milliarder ton CO² og EU med 298,45 milliarder ton CO². Ville det være mere retfærdigt, hvis disse store udledere bidrog med helt nye midler til fonden?
- Hvordan kan mindre velstående EU-lande som Slovakiet blive påvirket, hvis de rigere lande vælger at omdirigere midler fra EU-budgettet til den globale fond for tab og skader i stedet for at investere i EU's egne programmer for udvikling, samhørighed og solidaritet?

Runde 3: Hvordan afgør vi, hvilke former for tab og skader der giver et udviklingsland ret til at modtage penge fra fonden? Og hvad hvis tabet er hele landet?

- Af faktablad 1 fremgår det, at østater som Tuvalu har ekstremt lave årlige CO²-udledninger på 0,0000115 ton og samtidig er meget små i areal med kun 26 km². Bør tab af land automatisk udløse adgang til fonden – især for lande med de laveste årlige CO²-udledninger?
- Bør fonden også dække ikke-økonomiske tab, såsom tab af biodiversitet og kultur?

